

Olga Kowalczyk, Stanisław Kamiński (red. nauk.)

Zabezpieczenie społeczne a prawa społeczne.

Wybrane zagadnienia

Social security and social rights.

Selected issues

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Wrocław 2021, stron 117, ISBN 978-83-7695-863-7

Recenzja/Prepared by WIESŁAW KOCZUR

Katedra Polityki Społecznej i Gospodarczej, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach/
Department of Social and Economic Policy, University of Economics in Katowice*

ORCID: 0003-2916-532X

e-mail: wieslaw.koczur@ue.katowice.pl

Summary: *The article analyses the content of the monograph published in 2021, presenting the impact of the development of social rights for the contemporary social security systems.*

Key words: *social rights, the right to social security, the right to healthcare, social policy, social security*

Streszczenie: *Tekst omawia zawartość wydanej w 2021 r. monografii, prezentującej wpływ praw społecznych na współczesne systemy zabezpieczenia społecznego.*

Słowa kluczowe: *prawa społeczne, prawo do zabezpieczenia społecznego, prawo do ochrony zdrowia, polityka społeczna, bezpieczeństwo socjalne*

Przedmiotowa monografia została poświęcona problematyce dwóch praw społecznych – prawu do zabezpieczenia społecznego oraz prawu do ochrony zdrowia i wybranym aspektom społecznym, ekonomicznym i prawnym ich realizacji we współczesnej polityce społecznej państwa. Problematyka poruszana w przedmiotowej monografii jest niezwykle aktualna (czego doświadczamy dobitnie także i obecnie, w dobie światowej pandemii wywołanej koronawirusem Covid-19) i ważna nie tylko z punktu widzenia polityki społecznej, ale także polityki ekonomicznej państwa. Podkreślenia wymaga interdyscyplinarny charakter wielu wywodów zawartych w recenzowanej monografii, prowadzonych z perspektywy nauki

i praktyki polityki społecznej, ekonomii (w tym ekonomii behawioralnej), zarządzania publicznego, co niewątpliwie podnosi jej atrakcyjność czytelniczą oraz wzmacnia znaczenie aplikacyjne. Zaznaczyć jednak należy, iż jest to jednak praca naukowa przede wszystkim z zakresu ekonomii.

Recenzowana monografia składa się z następujących rozdziałów:

1. *Prawo do zabezpieczenia społecznego*, autorstwa Olgi Kowalczyk oraz Katarzyny Zamorskiej,
2. *Rozmiary ryzyk socjalnych w Polsce*, autorstwa Krystyny Gilgi,
3. *Prawo do ochrony zdrowia. Teoria a rzeczywistość*, autorstwa Adama Kubowa,

* ul. Bogucicka 3a, 40-287 Katowice, budynek B, tel. 48 32 257 75 65.

4. *Prawo do wolności a przymus w zabezpieczeniu społecznym*, autorstwa Łukasza Jurka oraz
5. *Partnerstwo publiczno-prywatne w kontekście zabezpieczenia społecznego*, autorstwa Stanisława Kamińskiego.

Monografię rozpoczyna rozdział zatytułowany *Prawo do zabezpieczenia społecznego*, składający się z *Wprowadzenia*, trzech następujących podrozdziałów: *Prawo do zabezpieczenia społecznego jako prawo społeczne*; *Zabezpieczenie społeczne w świetle aktów prawnych kształtujących prawa społeczne i ekonomiczne* oraz *Roszczenia czy prawa?*, który zdaniem recenzenta należy uznać za najbardziej interesującą część tego rozdziału, a także z *Podsumowania* i wykazu literatury.

Z punktu widzenia tematu recenzowanej monografii jest to rozdział kluczowy i prawidłowo usytuowany w jej strukturze. Został on dobrze napisany. Szkoda jedynie, że autorki, wspominając na ss. 24–25 o konstytucyjno-prawnych regulacjach prawa do zabezpieczenia społecznego w różnych krajach, nie wskazały przynajmniej modeli owych rozwiązań, albowiem w praktyce mają one istotne znaczenie z punktu widzenia sytuacji prawnej świadczeniobiorcy w danym kraju, w tym zakresie realizowanej ochrony socjalnej.

Rozdział drugi recenzowanej monografii, zatytułowany *Rozmiary ryzyka socjalnych w Polsce*, stanowiący pewnego rodzaju kontynuację wywodów zawartych w rozdziale pierwszym, składa się z *Wprowadzenia*, następujących podrozdziałów: *Pojęcie ryzyka socjalnych*; *Ryzyko choroby – utraty zdrowia*; *Ryzyko niezdolności do pracy z powodu choroby – zasiłki chorobowe*; *Ryzyko bezrobocia i ochrona przed jego skutkami*; *Ryzyko starości – świadczenia emerytalne*; *Ryzyko wypadków przy pracy i chorób zawodowych – skala problemu i podstawowe świadczenia*; *Ryzyko niedostatku dochodu w rodzinie – świadczenia rodzinne*; *Ryzyko macierzyństwa – zasiłki macierzyńskie*; *Ryzyko inwalidztwa – renty z tytułu niezdolności do pracy*; *Ryzyko śmierci żywiciela rodziny – renty rodzinne* oraz *Podsumowania* i wykazu literatury.

Katalog wskazanych rodzajów ryzyka został przez autorkę zrekonstruowany na podstawie zapisów Konwencji MOP nr 102 dotyczącej minimalnych norm zabezpieczenia społecznego z 1952 r., zaś ich rozmiary zilustrowano danymi liczbowymi dotyczącymi

realizacji przysługujących w związku z ich wystąpieniem świadczeń. Zaznaczyć przy tym należy, iż w przypadku zasiłków chorobowych i macierzyńskich, świadczeń z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, emerytur, rent z tytułu niezdolności do pracy oraz rent rodzinnych ograniczono się do przedstawienia danych dotyczących wyłącznie powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, co oczywiście nie daje pełnego obrazu rozmiarów omawianych rodzajów ryzyka socjalnego w naszym kraju.

Rozdział trzeci recenzowanej monografii zatytułowany *Prawo do ochrony zdrowia. Teoria a rzeczywistość* składa się z: *Wprowadzenia*, trzech podrozdziałów zatytułowanych kolejno: *Prawo do ochrony zdrowia w dokumentach międzynarodowych i krajowych*; *Dostępność usług zdrowotnych* oraz *Kierunki zmian*, a także z *Podsumowania* i wykazu literatury.

Rozdział ten stanowi w pewnym sensie kontynuację i rozszerzenie wywodów zawartych we wcześniejszych rozdziałach recenzowanej monografii i w tym sensie jego usytuowanie w jej strukturze jest prawidłowe. Nie budzi też wątpliwości struktura samego rozdziału. Z punktu widzenia przedmiotu recenzowanej monografii jest to rozdział ważny i zasadniczo dobrze napisany. Czyta się go z dużym zainteresowaniem, zwłaszcza fragmenty poświęcone problematyce dostępności usług zdrowotnych oraz kierunków zmian w polskim systemie opieki zdrowotnej w ostatnich latach, które zostały napisane z dużym znanstwem poruszanej w nich materii.

Kolejny rozdział recenzowanej monografii zatytułowany *Prawo do wolności a przymus w zabezpieczeniu społecznym* składa się z *Wprowadzenia*, ośmiu podrozdziałów zatytułowanych kolejno: *Przymus jako przykład paternalizmu*; *Krytyka przymusu w świetle doktryny liberalnej*; *Afirmacja przymusu*; *Błędy poznawcze i ograniczona racjonalność*; *Doświadczenie i samokontrola*; *Kwalifikacje intelektualne i prokrastynacja*; *Nieuuczciwe praktyki rynkowe*; *Koszty zewnętrzne i efektywność kosztowa*, a także z *Podsumowania* oraz wykazu literatury.

Konstrukcja rozdziału jest prawidłowa, zaś jego usytuowanie w recenzowanej monografii nie budzi zastrzeżeń. W rozdziale tym podjęto ciekawą próbę konfrontacji osobistego prawa jednostki do wolności z przymusem charakte-

ryzującym wybrane instytucje zabezpieczenia społecznego, prowadzoną z perspektywy ekonomii behawioralnej.

Podkreślenia wymaga, iż tego typu analizy stanowią w naszym piśmiennictwie rzadkość. Zdaniem recenzenta jest to najbardziej oryginalny i nowatorski rozdział recenzowanej monografii, zachęcający do pogłębionej refleksji nad krytykowanym często obligatoryjnym charakterem niektórych instytucji współczesnego zabezpieczenia społecznego, takich jak ubezpieczenie społeczne czy zdrowotne.

Rozdział ten istotnie ubogaca recenzowaną monografię. Pojawia się jedynie pytanie: czy skoro zawarte w nim rozważania dotyczą wybranych tylko instytucji (elementów) systemu zabezpieczenia społecznego, wszak nie wszystkie z nich charakteryzuje przymus, to zaproponowany przez autora tytuł rozdziału jest właściwy.

Ostatni rozdział recenzowanej monografii, zatytułowany *Partnerstwo publiczno-prywatne w kontekście zabezpieczenia społecznego* obejmuje *Wprowadzenie*, trzy podrozdziały zatytułowane kolejno: *Pojęcie partnerstwa publiczno-prywatnego*; *Partnerstwo publiczno-prywatne jako mechanizm realizacji zadań publicznych* oraz *Partnerstwo publiczno-prywatne w polityce społecznej*, a także *Podsumowanie* i wykaz literatury.

Przedmiotowy rozdział w warstwie dotyczącej charakterystyki samego partnerstwa publiczno-prywatnego, jego istoty, charakteru

prawnego oraz możliwości wykorzystania jako mechanizmu realizacji zadań publicznych (pkt 5.2 i 5.3) został napisany dobrze i czyta się go z zainteresowaniem. Szkoda jedynie, iż w kolejnym podrozdziale (5.4) kwestie wykorzystania omawianej instytucji w sferze zabezpieczenia społecznego przedstawiono nader skromnie. Warto natomiast docenić sam fakt podjęcia w recenzowanej monografii tego tematu, który w polskim piśmiennictwie cieszy się jak dotychczas umiarkowanym zainteresowaniem badaczy problematyki stanowiącej jej przedmiot.

Dokonując generalnej oceny monografii, należy stwierdzić, iż stanowi ona ciekawą inicjatywę wydawniczą, wartą lektury zarówno z powodu znaczenia poruszanej w niej problematyki (tak ze społecznego, jak i z ekonomicznego punktu widzenia), jak i ze względu na fakt, że w piśmiennictwie ekonomicznym jest ona obecna relatywnie rzadko. Poruszone w niej zagadnienia przedstawiono w sposób oryginalny i ciekawy. W szczególności dotyczy to analizy różnych sfer realizacji społecznych praw do zabezpieczenia społecznego oraz do ochrony zdrowia przy wykorzystaniu warsztatu badawczego nauk ekonomicznych (w tym ekonomii behawioralnej). Uwagę zwraca także syntetyczne i trafne ujęcie wielu nietrywialnych do przedstawienia wątków materii, stanowiącej przedmiot recenzowanej monografii.